

УДК 378.146.8

УПРОВАДЖЕННЯ ЩОДЕННИКА КОНТРОЛЮ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО МЕДИЧНОГО СПЕЦІАЛІСТА

Солодовник О.В., директор
КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж»
Житомирської обласної ради

У статті увагу акцентовано на необхідності посиленої уваги до професійної практичної підготовки молодшого медичного спеціаліста; описано особливості упровадження щоденника контролю практичних навичок під час практичного навчання у КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж» Житомирської обласної ради; зосереджено увагу на його функціях та особливостях структури, доцільності та необхідності використання.

Ключові слова: професійна практична підготовка, практика, щоденник практики, щоденник контролю практичних навичок, педагогічний контроль.

В статье акцентировано внимание на необходимости усиления внимания к профессиональной практической подготовке младшего медицинского специалиста; описаны особенности внедрения дневника контроля практических навыков во время практического обучения в КВУЗ «Новоград-Волинский медицинский колледж» Житомирского областного совета; сосредоточено внимание на его функциях и особенностях структуры, целесообразности и необходимости использования.

Ключевые слова: профессиональная практическая подготовка, дневник практики, дневник контроля практических навыков, педагогический контроль.

Solodovnyk O.V. THE INTRODUCTION OF DIARY OF CONTROL OF PRACTICAL SKILLS DURING VOCATIONAL TRAINING OF JUNIOR MEDICAL SPECIALISTS

The article accentuated the need for increased attention to professional practical training of junior medical specialist, describes features of introduction diary of monitoring practical skills during practical training in CHEI (Communal Higher Educational Institution) «Novograd-Volynskyi Medical College» Zhytomyr Regional Council, focuses on the functions and features of the structure appropriateness and the need to use.

Key words: professional practical training, practice, diary of practice, diary control of practical skills, pedagogical control.

Постановка проблеми. Професійна підготовка молодшого медичного спеціаліста ґрунтується на принципах гуманізації та індивідуалізації, єдності загальнокультурного, професійного розвитку особистості, інноваційності навчання та його випереджального характеру, що обумовлює активний пошук нових концепцій і підходів, форм і технологій.

Практична підготовка молодшого медичного спеціаліста – важливий та складний етап професійної освіти, покликаний сформувати фахові вміння, здатність приймати самостійні рішення в реальних умовах шляхом виконання окремих функцій і маніпуляцій, властивих професії медика.

Під час професійної практичної підготовки в студента з'являється цілеспрямованість та осмисленість, відбувається динамічний розвиток професійних компетенцій, посилення особистого фахового потенціалу. Ефективна організація практичної підготовки забезпечує повноцінні умови трансформації навчальної діяльності студентів у професійну діяльність фахівця, з відтворенням реальної професійної ситуації [1].

Аналіз наукових досліджень і публікацій у фахових виданнях із проблеми професійної практичної підготовки (Булах І.Є., Волосовець О.П., Вороненко Ю.В., Гончарук Є.Г., Дзяк Г.В., Казаков В.М., Мілерян В.Є., Москаленко В.Ф. та інші) свідчить про активний пошук шляхів удосконалення професійної практичної підготовки медиків. Не дивлячись на значну увагу до окресленої проблеми, питання практичної підготовки молодшого медичного спеціаліста потребує інноваційних підходів, креативних і ефективних упроваджень.

Мета статті – висвітлення накопиченого досвіду КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж» Житомирської обласної ради упровадження щоденника контролю практичних навичок до моменту проходження виробничої та переддипломної практик.

Виклад основного матеріалу. Практична підготовка молодшого медичного спеціаліста виступає органічною складовою єдиного навчально-виховного процесу, мотивованої і соціально значущої підготовки майбутнього медичного фахівця, пов'язую-

чи теоретичне навчання з його майбутньою самостійною медичною діяльністю.

Проблема організації практичної підготовки молодших медичних спеціалістів вимагає переосмислення підходів, методичного та організаційного вдосконалення. У зв'язку із цим доцільно зосередити увагу на частковому оновленні завдань професійної практичної підготовки, таких як:

- 1) поглиблення та закріплення теоретичних знань;
- 2) розвиток умінь використовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) формування та вдосконалення професійних навичок;
- 4) озброєння студентів умінням спостерігати за медичними маніпуляціями, алгоритмами їх виконання та аналізувати професійні дії;
- 5) здійснення аналізу взаємовідносин із пацієнтами, членами їх родини, колегами та керівництвом;
- 6) підготовка студентів до виконання професійних обов'язків у реальних професійних умовах;
- 7) ознайомлення зі специфікою майбутньої професії;
- 8) розвиток у студентів любові до професії медика;
- 9) формування в студентів готовності до професійного самовдосконалення.

Професійна теоретична підготовка молодшого спеціаліста визначена дисциплінами нормативної та вибіркової частин навчального плану. Реалізацію професійної практичної підготовки забезпечує, крім того, і практика.

У відповідності з Галузевим стандартом практика студентів є невід'ємною складовою професійної практичної програми підготовки молодшого медичного спеціаліста. Вона доповнює і збагачує теоретичну підготовку студентів, створює умови для вдосконалення в них умінь та навичок, необхідних для виконання в майбутньому їх професійних обов'язків [2].

Під час практики студенти:

- набувають відповідних професійних компетенцій;
- розвивають професійні вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної професійної ситуації;
- оволодівають сучасними методиками виконання професійних обов'язків, визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки молодших медичних спеціалістів;
 - випробовують власні сили;
 - проявляють індивідуальні поведінкові особливості;
 - збагачують особистий досвід.

Метою практики є створення умов для закріплення набутих теоретичних знань, удосконалення професійних умінь та навичок, формування готовності до систематичного оновлення власних професійних компетенцій.

У системі професійної підготовки молодших медичних спеціалістів запроваджені навчальна, виробнича і переддипломна практики. Проведення практики передбачає налагодження міцних взаємозв'язків між теоретичною та практичною частинами, ґрунтується на теоретичних знаннях, вміннях і навичках, які здобули студенти під час лекцій, практичних, семінарських занять, тренінгів із клінічних дисциплін тощо.

Процес професійної практичної підготовки молодшого медичного спеціаліста потребує постійного педагогічного контролю. Завдяки контролю реалізується зворотній зв'язок, що дає змогу оперативно регулювати і корегувати процес навчання, ставити конкретні завдання [3, с. 198]. На думку провідних дослідників медичної освіти в Україні (Булах І.Є., Волосовець О.П., Вороненко Ю.В., Гончарук Є.Г., Дзяк Г.В., Казаков В.М., Москаленко В.Ф. та ін.), педагогічний контроль має чотири основні функції: діагностичну, навчальну, організаційну та виховну [4].

Із метою контролю рівня сформованості професійних практичних навичок молодших спеціалістів під час виробничої та переддипломної практик у системі професійної підготовки функціонує щоденник практики, укладений відповідно до вимог Наскрізної навчальної програми практики для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I–III рівнів акредитації за спеціальностями, відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти – ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України. Під час проведення практики керуються навчальним планом, програмами, чинними наказами Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України та положенням про проведення практики.

Оцінюють результат проходження практики методичні керівники практики, працівники лікувально-профілактичних закладів – клінічних баз практики навчального закладу та відповідна комісія під час заліку практики.

Якісна професійна практична підготовка молодших медичних спеціалістів вимагає володіння широким спектром навичок, специфічність та різноманітність яких є однією з головних труднощів професії медика. На думку дослідниці В.Є. Мілерян, «...навички розуміються як професійні дії, що шляхом тренінгу стають автоматизованими» [5, с. 8].

Одним із недоліків процесу формування практичних навичок була відсутність системного підходу в організації педагогічного контролю до проведення практики та єдиного реєстру медичних маніпуляцій. Упровадження щоденника контролю практичних навичок у процес професійної практичної підготовки КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж» Житомирської обласної ради є інноваційним мотивуючим шляхом до покровокої оцінки набуття практичних навичок на доклінічному етапі.

Щоденник контролю практичних навичок – це внутрішній документ навчального закладу, в якому фіксуються результати засвоєння теоретичних алгоритмів та відпрацювання практичних навичок під час симуляційного навчання. Особливістю такого щоденника є відкритий перелік практичних навичок відповідно до програм клінічних дисциплін, якими повинен володіти молодший медичний спеціаліст. За такого підходу студент має можливість усвідомити весь обсяг практичних навичок, оцінити набуті та осмислити ті, що необхідно засвоїти. Це є важливим моментом формування готовності студента до професійного самовдосконалення.

Щоденник контролю практичних навичок упроваджується з II курсу підготовки молодшого медичного спеціаліста на основі базової загальної середньої освіти під час вивчення предметів «Догляд за хворими та медична маніпуляційна техніка» і «Основи медсестринства».

Специфіка та призначення щоденника контролю практичних навичок обґрунтовує його поліфункціональність. До основних його функцій належать: діагностична, освітня, виховна, розвивальна, стимулююча (мотивуюча) та аналітико-оцінна. Розглянемо ці функції більш детально.

1. *Діагностична* – визначення рівня та якості знань, виявлення прогалин, встановлення рівня професійної практичної навченості.

2. *Освітня* – систематизація знань, коригування результатів.

3. *Виховна* – формування моральних якостей, виховання адекватної самооцінки, дисциплінованості, самостійності, почуття відповідальності.

4. *Розвивальна* – формування самостійного та критичного мислення студента, розвиток пізнавальних процесів.

5. *Стимулююча (мотивуюча)* – спонукання до систематичної праці, досягання кращих результатів у навчанні, подолання прогалин у знаннях.

6. *Аналітико-оцінна* – аналіз результатів сформованості професійних навичок, порівняння досягнутих результатів із вимога-

ми навчальної програми, оцінювання цих результатів, внесення необхідних корективів у процес професійної підготовки, ведення пошуків шляхів його вдосконалення [6].

Якісне функціонування щоденника контролю практичних навичок обумовлене логіко-смысловими структурними, між предметними та змістовими зв'язками. Чітке визначення місця медичних маніпуляцій у структурно-логічній схемі щоденника контролю практичних навичок, які сформовані в рамках освітньо-професійної програми, забезпечує послідовність одержання студентами необхідного обсягу мінімальних практичних знань і навичок.

Згідно з навчальними програмами циклу професійно-практичної підготовки було визначено ключові практичні навички, притаманні тій чи іншій клінічній дисципліні, та сформовано їх перелік із виключенням дубляжів.

Формування кожної практичної навички проходить у два етапи: теоретичний та віртуальний (симуляційний).

Теоретичний етап (засвоєння алгоритму) відображає рівень засвоєння алгоритму виконання маніпуляцій та оцінюється викладачами клінічних дисциплін під час практичних занять, відпрацювань.

Віртуальний етап (*симуляційне навчання*) демонструє спроможність студента виконувати ту чи іншу маніпуляцію на фантомах, муляжах, іншому медичному обладнанні, створюючи максимально наближене середовище до реальної фахової ситуації. Рівень засвоєння оцінюють викладачі циклу професійно-практичної підготовки та спеціалісти навчально-тренувального центру під час практичних занять, відпрацювань, проведенні зрізів, тренінгів тощо.

Однією з форм поточного педагогічного контролю за міцністю та сталістю сформованості практичних навичок є проведення контрольних зрізів. Контрольні зрізи практичних навичок проводяться після виробничої практики на початку IV курсу.

Із метою ґрунтовної та об'єктивної оцінки кожної практичної навички було розроблено критерії оцінювання та визначено рівні їх сформованості: високий, достатній, низький.

Високий рівень. Студент знає алгоритм виконання практичної навички. Визначає показання та протипоказання. Навичку виконує в правильній послідовності, без помилок (зі швидкістю, доведеною до автоматизму). Демонструє уміння спілкуватися з пацієнтом.

Достатній рівень. Студент знає алгоритм виконання практичної навички. Визначає показання та протипоказання. Навичку ви-

конує в правильній послідовності, може допускати помилки, які не впливають на кінцевий результат та стан пацієнта.

Низький рівень. Студент не знає алгоритм виконання практичної навички. Не вміє визначити показання та протипоказання. Порушує послідовність виконання навички, під час виконання процедури допускає грубі помилки, які загрожують здоров'ю та життю пацієнта.

Таким чином, допуск до проходження виробничої та переддипломної практик здійснюється на підставі рівня сформованості необхідних медичних навичок, що відображено та зафіксовано в щоденнику контролю практичних навичок, та не дозволяє студенту з низьким рівнем сформованості окремих практичних навичок приступити до проходження практики.

Щоденник контролю практичних навичок є своєрідною формою самоконтролю студента за власним рівнем сформованості практичних навичок відповідно до програми, самовизначення готовності до проходження практики самокерування власним професійним розвитком та планування професійного самовдосконалення,

Наявність заповненого та завіреного підписами відповідальних осіб щоденника контролю практичних навичок є обов'язковим для допуску студента до проходження практики на клінічній базі.

Під час медичної практики (виробничої, переддипломної) на клінічній базі відбувається вдосконалення практичної навички, оцінюється спроможність студента застосувати набуті знання та вміння під час виконання медичних маніпуляцій. Результати цього етапу відображені в щоденнику практики.

Ефективним та доцільним було введення електронної форми щоденника контролю практичних навичок та його розміщення у внутрішній комп'ютерній мережі коледжу. За такого підходу кожен викладач клінічної дисципліни, методичний та безпосередній керівники практики, завідувачий практикою може сплановано, швидко, в зручний для себе час проконтролювати кількість і рівні сформованих практичних навичок, сту-

пінь підготовленості до практики та якість її проходження кожним студентом.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки.

Практична підготовка молодшого медичного спеціаліста – ключовий етап професійної освіти, який вимагає переосмислення підходів, методичного та організаційного вдосконалення. Реалізацію професійної практичної підготовки забезпечують навчальна, виробнича і переддипломна практики.

Запроваджений щоденник контролю практичних навичок на доклінічному етапі є важливою сходинкою до закріплення набутих теоретичних знань, удосконалення професійних умінь та навичок.

Чітка, продумана, логічно вмотивована структура щоденника контролю практичних навичок забезпечує систематичний, глибокий поточний та підсумковий педагогічний контроль до моменту проходження виробничої та переддипломної практик.

ЛІТЕРАТУРА :

1. Бобраков С. Реформування змісту професійної підготовки вчителів у ВНЗ Німеччини : Практико-орієнтований підхід / С. Бобраков // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 161–168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : khnu.km.ua/angl/j/en/iss4/Bobr.pdf.
2. Галузевий стандарт вищої освіти України зі спеціальності освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста галузей знань «Медицина» (Нормативний документ Міністерства освіти і науки України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : medkol.cv.ua/files/2014/1/2.doc.
3. Чайка В.М. Основи дидактики / В.М. Чайка. – Київ : Академвидав, 2011. – 238 с.
4. Булах І.Є. Система управління якістю медичної освіти в Україні: [монографія] / [І.Є. Булах, О.П. Волосовець, Ю.В. Вороненко та ін.]. – Київ : Педагогічна думка, 2003. – 304 с.
5. Мілерян В.Є. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять в медичних вузах: [метод. посіб.] / [В.Є. Мілерян]. – Київ : Хрещатик, 2003. – 80 с.
6. Педагогіка // Бібліотека онлайн. – 2006–2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/172/5423.html>.